

In memoriam**Za Ludvíkem Kunderou**

Uprostřed letošního léta, dne 17. srpna 2010, zemřel v boskovické nemocnici brněnský rodák, spisovatel Ludvík Kundera, laureát Ceny Jaroslava Seiferta za rok 2009, vyznamenaný za překladatelskou činnost v roce 1993 rakouskou a v roce 1996 i českou státní cenou. Krátce před svou smrtí, 22. března, oslavil své devadesátiny. Ve všem, co v životě dělal, dosahoval Ludvík Kundera mimořádných výsledků. Byl překladatelem, básníkem, prozaikem, dramatikem, dramaturgem, novinářem, literárním vědcem a editorem, ale i výtvarným experimentátorem, grafikem a kolážistou. Jeho otec byl intendantním důstojníkem prvorepublikové Československé armády, matka byla Rakušanka, která se teprve po narození Kunderovy o tři roky starší sestry naučila česky. Díky své mamince a jejím příbuzným ovládal Kundera už od dětství němčinu stejně dobře jako češtinu. Do gymnázia začal chodit v Praze, ale maturoval v roce 1938 v Litoměřicích. Když po záboru Litoměřic a nacistické okupaci ztratil otec místo v armádě, rodina se v roce 1939 přestěhovala do Brna a od té doby je Kunderův život úzce spjat s moravskou metropolí. V roce 1943 byl budoucí spisovatel „totálně nasazen“ na práce v Německu, ale po necelém roce onemocněl záškrtem, takže konec války strávil opět v Brně. Dojmy z brněnských ulic ve dnech končící světové války zaznamenal ve své poezii. V době normalizačního temna se Ludvík Kundera s rodinou v roce 1976 přestěhoval do Kunštátu, jeho vztah k Brnu a brněnským přátelům to však nijak podstatně neovlivnilo.

Češtinu a němčinu začal Kundera studovat na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, ale po přestěhování rodiny do Brna pokračoval ve studiu v novém bydlišti. Po válečné pauze způsobené nacistickým uzavřením českých vysokých škol ukončil studium v roce 1946, kdy mu už vycházely první překlady i původní práce. V roce 1990 mu pak Filozofická fakulta MU udělila titul *doktora filozofie honoris causa* a v devadesátých letech na této fakultě (a také na Palackého univerzitě

Ludvík Kundera 25.3. 2010
na oslavě svých devadesátin
v brněnském Památníku Jiřího Mahena

v Olomouci) přednášel. o expresionismu a dadaismu, o literatuře období baroka a o německých dramaticích Heinrichu Kleistovi, Georgu Büchnerovi a Christianu Dietrichu Grabbeovi. Posléze se stal profesorem brněnské Janáčkovy akademie múzických umění; jeho přednášky na JAMU byly uváděny i v seznamu FF MU. Sám Kundera mluvil o těchto letech (1990-1999) jako o pozdní, ale radostné kapitole svého života.

Brno bylo také sídlem všech redakcí, kde Kundera působil – snad jen s výjimkou v Kunštátě vycházejících Hlasů, nepravidelného periodika věnovaného odkazu Františka Halase. Nejprve to byla podnes nedoceněná kulturní revue Blok, po únoru zakázaná, pak kulturní rubrika Rovnosti, Host do domu a divadelní časopis Meandr. V posledních letech života se Ludvík Kundera podílel na redigování občasníku Milíř, vydávaného Společností Jiřího Mahena, jejímž byl až do své smrti předsedou. Na večeru k oslavě Kunderových devadesátin, který Společnost uspořádala letos 25. března, byl básník – jak dokládají fotografie, jež provázají náš článek – osobně přítomen. Zúčastnil

Se svou snachou Pavlou Kunderovou. (snímky: autor)

se také zahájení jubilejní výstavy o svém díle, jež se konala letos v létě v rajhradském Památníku písemnictví na Moravě. Byly na ni vystaveny i Kunderovy výtvarné práce – Kundera již v letech války dělal koláže, dekalky a frotáže a s přestávkami pokračoval ve výtvarné činnosti po celý život.

Důležitým pramenem pro dějiny nejen brněnské a české, ale i evropské kultury 20. století jsou Kunderovy memoáry *Různá řečiště*. Ve Spisech L. K., které vydává brněnské nakladatelství Atlantis, vyšly ve dvou svazcích jako sedmáctý díl. Jak řekl autorův přítel, muzikolog a komponista Miloš Štědroň, je po Kunderově smrti důležitým úkolem vydávání spisů dokončit, soustředit vše, co Kundera napsal, a poskytnout mladé generaci prostor, „aby si to vše mohla přečíst, zhodnotit a docenit“.

Kunderova literární i vědecká činnost svědčí nejen o nadání a znalostech, ale i o obrovské pili. Jen výčet autorů a knih, které Kundera přeložil nebo uspořádal, by zabral několik stránek. To, že byl spolu s Rudolfem Vápeníkem překladatelem her Bertolta Brechta, jež za normalizace víceméně zachránilo od úplného zákazu publikační činnosti. Brechtovi dědicové totiž prohlásili, že je pro ně nepřijatelné, aby se Brecht hrál na českých jevištích v jiných překladech než Kunderových nebo Vápe-

nickových. Velký význam pro propagaci české literatury v Německu má velká antologie české poezie *Süss ist es zu leben* (2006), kterou Kundera spolu s bohemistou Eduardem Schreiberem uspořádal a doplnil podrobným komentářem. Kniha obsahuje výběr z české poezie od nejstarších dob až k roku 1920 a na téměř pěti stech stranách soustřeďuje práce mnoha starších i současných překladatelů z češtiny do němčiny, mj. i L. Kundery. Vyšla v ediční řadě *Tschechische Bibliothek*. Ve Spolkové republice Německo vyšel v roce 2007 s názvem *El do Ra Da(da)* i velký výběr z Kunderovy tvorby v překladu a uspořádání Eduarda Schreibera, doplněný reprodukcemi Kunderových výtvarných děl, bibliografií a esejem o Kunderově životě a díle.

Významnou kapitolou Kunderovy literárněvědné činnosti byl jeho boj za rehabilitaci básníka Františka Halase. V roce 1957 byl Ludvík Kundera editorem Halasovy poslední a vrcholné sbírky *A co?*, jež v době totality dlouho nesměla vyjít. Mnoholetá práce pak vyvrcholila Kunderovou účastí na šestidílném kritickém vydání *Díla Františka Halase a velkou monografií* z roku 1999.

Z Kunderových dramatických prací mělo největší ohlas scénické pásmo o mladých lidech nasazených na nucené práce do Německa

Totální kuropění (1961). Životními osudy osobností spjatých s Brnem se zabývá mahe-
novská hra *Korzár*, *Hra o Janáčkově a Brány*
do podsvětí, nerealizovaný scénář televizní
hry o Rudolfu Těsnohládkovi. Malou senzaci
pro všechny, kdo věděli, oč jde, byla v roce
1984 aféra vyvolaná uvedením televizní hry
Radosti života, zachycující několik epizod ze
života básníka a karikaturisty Františka Gell-
nera, jehož hrál Jiří Štěpnička. U diváků i kri-
tiky měla hra úspěch, ale normalizátoři Vítěz-
slav Ržounek a Ivan Skála tehdy na Kunderu
zaútočili, že se snaží pošpinit památku pokro-
kových spisovatelů Marie Majerové a S. K.
Neumanna.

Asi nejméně pozornosti bylo zatím věno-
váno Kunderově původní básnické tvorbě. Při-
tom je Kundera-básník významným reprezen-
tantem silné generace autorů narozených kol-
em roku 1920, k níž patří například Jiří Orten,
Ivan Blatný, Josef Kainar nebo Josef Hiršal.
Už od let války byl členem neosurrealistické
skupiny Ra, která ukončila svou činnost krátce
po únoru 1948. Ze surrealistické minulosti zů-
stala později v Kunderově díle jen uvolněná

imaginace a odvaha k experimentům. Kundera
uměl vše – od volného verše přes tzv. experi-
mentální poezii až po blankvers nebo pravi-
delnou, téměř nerudovskou strofu. Jeho bás-
nická prvotina *Živly v nás* (nehledě na ještě
starší verše např. ve válečném samizdatovém
sborníku *Roztrhané panenky*) vyšla v roce
1946, poslední sbírka *Onde* v roce 2008. Nej-
víc myslím utkvějí v paměti prozaizované bás-
ně, v nichž autor – aniž rezignuje na básnické
obrazy – podává zprávu o tom, co spolu se
svou rodinou a přáteli prožívá a co jej zaujalo
(*Záznamy a promluvy*, *Ztráty a nálezy* aj.).
Sám Kundera měl nejraději sbírku *Pády*
(1992), jež byla výsledkem studia Gebauerovy
Historické mluvnice jazyka českého a další
lingvistické literatury. Vtipně v ní demonst-
ruje bohatství a vrstevnatost češtiny, nejde však
o samoúčelné jazykové hrátky. I tady je v po-
předí autorovo svědectví o době, v níž žijeme.
Ve Spisech L.K. je tato sbírka ve třetím dílu,
nazvaném *Mrznoucí mrhlení* (2004).

J. RAMBOUSEK

Richard Serra, *Moe*, 1971